

Novák Béla Dénes

AGYLEÉPÍTÉS

Díákkoromban - orvostanhallgató ismerősöm révén részt vehettem egy boncoláson. Rémisztő látvány volt, amint a prospektúra doktora egykedvűen trancsírozta a néhai, szívrohamban elhunyt férfi tetemét, miközben latin szavakat zsolozmázott. Feltárult a koponya is, s megtekinthettem az evolúció legcsodálatosabb és legbonyolultabb szerkezetét, az emberi agyat. Szürke, kocsonyás valamit láttam, néhol lila foltokkal tarkítva, s átmegeátszöve a már megalvadt vértől feketéllő ércsomókkal. Ez a halom micsoda irányítja életünket? Ebben a kotyvalékban születnének a gondolatok, a zseniális ötletek, a szerelmek, az álmok? Csalódottan távoztam, aztán elfeledtem az egészséget, s beálltam a sorba, rohantam és írtam, telefonáltam és káromkodtam, söröztem és gyereket neveltem, idegeskedtem és szerelmeskedtem, csakúgy, mint minden embertársam ebben az ezredvégi lélek-mészárszékekben...

1996 januárjában azonban különös, ijesztő változásokat vettem észre viselkedésemben. Kezdődött azzal, hogy nem tudtam aludni. Reggelente támolyogva és iszonyú fáradtan ébredtem, ami nem is volt csoda, hiszen éjente többször is fölébredtem és reménytelenül bámultam a fekete felhők mögül ki-kibukkanó Holdat. Néhány hét után már dolgoznom is nehezemre esett, állandóan álmatag és bágyadt voltam, étvágyam sem volt. Nosza, doppingolunk kicsit, és sűrűbben kezdtem emelgetni megszokott söröskanocsóimat.

De a sörbet se segített, sőt, még fáradtabbá, s időnként szokatlanul ingerültté tett, odáig jutottam, hogy viháncoló kisfiam pofonütöttem. Ez már a vég, hiszen sose bántottam, mindig irtóztam attól, hogy tőlem gyengébbet inzultáljak, életemben egyszer húztam be egy kósza lotyónak, ám az megérdemelte, mivel ellopta a pénztárcámat, ráadásul lapost kaptam tőle. Gyorsan és remegős-idegesen kezdtem tanulmányozni a különböző orvosi könyveket, főként az elmekórtannal kapcsolatos dolgok érdekelték; sejtettem, valahol a fejemmel van baj, végtére is nem csoda, ha azt használom, naná, hogy az betegszik meg. Régi hipochonder lévén, természetesen minden betegségben magamra ismertem, egyik nap neurotikus, másnap skizofrén, avagy paranoiás voltam, végre is rájöttem: a nálam tapasztalt tünetek csak a depresszió körleírására illenek. Az első stádiumban. De mi ez a betegség? Ami, állítólag, noha népbetegséggé lett, nehezen diagnosztizálható, s bizonyos esetekben összefügg - az általam gyógymódnak alkalmazott - alkoholfogyasztással is. Idézek *dr. Bánki M. Csaba A beteg elme* c. könyvéből, amiben leírja a depresszió legvégéig stádiumát. „*Nem jár--l, nem társalog, ágya végében ül, meggörnyedten. Arca kétségbeesést, félelmet, s valami mélységesen mély szenvedést tükröz. Időnként felpillant, látható erőlködéssel, mintha pillái ólomból volnának. Ilyenkor úgy tűnik, mintha segítséget kérne. Nővér kíséri be a vizsgálóba, nyolc-tíz méter megtétele három percbe kerül. Ha nem tárogatná, elakadna félúton. Leültetjük, a szék legszélére ül, levegőt is lassan vesz, körülnéz, mintha azt kérdezné: miért bántanak engem? Fáj mindenem. Nem bírok aludni... nem tudom mi van velem. Adjanak egy injekciót,*

hogy elaludjak örökre... Én vagyok a hibás... Csak a gyermekeim ne bántsák..., nem bírom, meghalok... ez rettenetes, Istenem...” A vizsgáló orvos ezt vési a kórlapra: „A beteg egy hónapja kezdte rosszul érezni magát, fejét és gyomrát fájlalta, folyton fáradtnak érezte magát. Panaszkodott a szívére, hogy lassan ver, meg akar állni. Hiába szedte a nyugtatókat, állapota egyre súlyosbodott. Egész nap sírt, azt kezdte mondogatni, hogy ő bűnt követett el, ezért meg fogják büntetni, felakasztják... És egy reggel, mikor már alig bírt járni, rajtakapták, hogy két doboz gyógyszert készül bevenni. Ekkor hozzátartozói nem halogatták tovább az elmeorvosászati kivizsgálást.” Tehát ilyen ez a betegség, kifejtett formájában. De hogyan éli át maga a beteg? „*Eleinte fáradt, ingerlékeny, teljes erővel dolgozik, de csak a fele készül el, - mi van velem, kérde magában -, s holtfáradtan roskad az ágyba ”* Így és így tovább, a borzasztó tünetek, s én megrémülök, te |ó Isten, ide lehet jutni? Ekkor rákényszerítem magam a tornázásra, reggel 300 fekvőtámasz, harmincasával, utána hideg zuhany, azért se adom föl. Azért se.

Közben kiderül, hogy ez agyi anyagcserezavar. A dolog ott fajult tragikussá, amikor feleségem kiugrott a fürdőkádból, de ellentétben az ókori filozófussal, nem azt kiáltotta: heuréka! hanem, hogy: hülye vagy! Tegnap is izomlázat kaptam a sörösüveg-cipeléstől! Miért nem hívod föl az idegyógyász-költő ismerősödet?

Fölhívtam.

- A depressziós hangulatzavar nem érzés, hanem az érzések kínzó hiánya. A tárgyhoz nem kötött félelem. De telefonon én nem mondhatok neked diagnózist. Gyere be a kórházba és majd elbeszélgetünk. Bizonyára összeolvasztál minden marhaságot és betegebbnek képzeled magad, mint amilyen vagy.

Be kell mennem hozzá, öt perc múlva, egy nap múlva, két nap múlva, messze van, közel van, vajon ad-e nekem paraszolvenciát, hiszen óriást veszjt el, nem akárkit? Ilyen zagyvaságok jutottak eszembe, s gyorsan elrohantam a közeli könyvtárba, utána nézni a legfontosabbnak. Amire már az előbb is utaltam. Hogy ez a fajta kór bizonyítható-e biológiailag, s rá kellett jönnöm, hogy igen. Annyi a különbség a depresszió és a fertőző betegségek között, hogy itt nem jut a szervezetbe idegen élőlény, baktérium, vírus, ellenkezőleg: hiányzik valami. Például a szerotonin, vagy a noradrenalin, tehát azok a biogén *aminok*, amik az agyban az éberséget, a kezdeményező-képességet, s általában az érzelmi életet szabályozzák. Ezek szerint én valóban beteg vagyok. Egyetlen tünet nem stimmel: a szexuális érdektelenség. Lehet, hogy totál hülye vagyok, de kefélni azért még tudok; ez tartotta bennem a lelket!

Adoktor gyanakodva néz. Nem látszol betegnek, végül dönt: álljak föl és tartsam magam elé a kezeimet, kinyújtva; nem remegnek, csalódottan visszaül. Hát, izé... Közben idézem neki egyik legjobb magyar költőnk D. K. mondását, miszerint erről a pszichiátriáról ép ésszel senki nem távozott! Sértődötten azt válaszolja: hát mit gondolsz, ide normális emberek jönnek? Persze vannak szakmai ár-

talmak, a múltkoriban (anekdotázik a főorvos úr, talán hogy elriasszon, mert sejti, mi vár rám), egyik beteg bebeszélte a másiknak, őket a CIA, meg a KGB figyelteti és bebújtak a vécébe, úgy kellett, közelharc után kihozni és injekciózni a szerencsétleneket... Hiába mondja, én már elhatároztam, nem leszek ambuláns és bejáró idegbeteg, én, mint aránylag normális honproletár, veszek egy nagy lélegzetet és leszálok ebbe az Infernóba.

A töltözetnek pizsamába, elveszik a személyi igazolványom, innét már nincs visszaút, leülök a dohányzásra kijelölt előtérbe, elszívok egy cigit, majd a telefonfülkéhez ballagok, sorban állok, öreg néni jön hozzám, nyújtja a két tenyerét felém: csak egy húszast adjon, föl kell hívni a fiamat... Mint kezdő, adok neki, nem tudom még, az a mániája, hogy pénzt kér mindenkitől. De nincs egyedül, még három nagymama korú néne ront hozzám és ők is követelik a lóvét, egyikük, mivel nem látja bennem a hajlandóságot, kiböki, föl kell hívni a Köztársasági Elnököt, intézkedjen, mert itt mindenki hülye. Az orvosok és a nővérek is!

De nincs sok időm megbotránkozni, kiabálnak, hogy menjek vérvételre, EKG-ra, meg hogy vár a pszichológusnő. Csíkos pizsamás férfi lép elém, merőn bámul, majd azt mondja: Te tudod, hogy a kommunisták már a piacon vannak?! Nemsokára ideérnek és akkor mi lesz? Különben a tér görbületébe nem fér bele Einstein, kilóg a koordinátákból. Mit szólsz hozzá? Nincs igazam? - Hirtelen dühös lesz. Ki vagy te egyáltalán? - Izé... Bonaparte Napóleon... Ahá! Akkor a IV emeleten hazudott az a szemét, tehát nem ő az! - s vakargatja egy darabig a gombjait, vigyorog rám, hogy legközelebb megbeszéljük a trafalgári ütközet stratégiáját, mert a Nelson admirális itt van az elsőn, a zárt osztályon, rábeszéljük, hogy eleve adja föl... Kapituláljon, mert másképp nem hívjuk meg kávéra, és különben is megverjük...

- Gyermekekori traumák vannak? - kérdi a pszichológus és jelentőségteljesen nézi a hónom alatt tartott farmernadrágot és írószövegségi igazolványt. (Ennyit sikerült megmentenem az állományba vételnél.) - Igen - válaszolom, mert hirtelen vicces kedvem támadt, amúgy sem árt, ha kipróbálok, pszichológusnő-e valóban, vagy csak annak képzelem magam? Gyermekekomban gyerekeknek képzelem magam. Már akkor kezdődött nálam ez a micso-da. Valamint francia császár vagyok és magyar költő. - Maga bolondnak néz engem? - kérdi joggal a hölgy, s valamit firkál a kórlapomra. - Hiszen maga a bolond! Vagy csak bliccelni tetszik az úrnak? Sok itt a szimuláns! - Maradjunk abban, hogy nem vagyok császár, csak enyhén ideggyógyász - válaszolom, és ez megnyugtatja.

A z FKG-nál sorba kell állni, előttem tolókokcsiban egy iszonyúan összevert bácsika, mint kiderül, súlyos alkoholistá, arca kék-zöld, sőt lila, nincs rajta zokni, és látni a lábait, bokáig penészesek! Talán csövezett valahol. Hiába kérdezem, dűnnyög maga elé, nem értem mit. A szív-vizsgáló, fekete hajú asszonyosság csodálkozva bámul, jé, ez nem tetves és nem koszos, hát maga hogy került ide? Tranzit ügyben dolgozom - ezt nyilatkozom neki, ettől nevetgetnékje támad, végre egy normális! Mint a szívműködése. Bár enyhe bronchitiszes hang hallatszik, jobban tenné, ha nem cigizne. - Föl a IV emeletre, ott kaphatni kávé és ásványvizet. A büfés minden érzelem nélkül tekint rám, rá kéne jönnöm, hogy csak egy vagyok a sok hülye közül, nem értem, miért képzelem többnek

magam? Egy cigánylány közelít hozzám, majd a fülemből sújja: ha fizetsz egy kávé, kimehetünk a parkba és a bokorba' leszoplak... Ijedtemben nem tudom, mit mondjak (ha csinos volna, elmennék vele) talán majd délután, nekem ugyanis 2 és 4 óra között szokott fölállni... Jó, akkor várlak a rózsaabokornál - duruzsolja a szörnyűséges némben, és megnyugtatólag hozzáteszi; nem vagyok ám tripperes. S kivillantja egyetlen sárga fogát. Lefelé menet a lépcsőn azon elmélkedem, vajon van-e olyan gonorrhoea, mit orális-mód is tovább lehet adni, de mire a földszintre érek, szerencsére elfeledem kalandomat, s inkább nézegetem a kéregető öregasszonyokat.

K iülök a parkba egy padra, (elhatározom, hogy 2-től 4-ig a kórteremben tartózkodom majd) bámulom a tavaszt, madarak csicseregnek, s végtére is, ideje már, hogy szembenézzek önmagammal: én dilis volnék? Hogy kerülök ide? Hiszen itt örültek tanyáznak, nem vagyok közéjük való! Netán ez olyan, mint a 22-es csapdája, ha valaki azt hiszi magáról, hogy nem hibbant, akkor hibbant, de ha tudja, hogy ő bolond, akkor bizonyára nem az? A fene se érti. Annyi bizonyos, hogy a főorvos úr és a pszichológus nem normális, ebből következik, hogy normálisak... Sok időm nem marad a mentális-moralizálásra, pocakos férfiú lép elém, s megkérdi: nem találkozta egy örülttel? Mindenütt keresik, megszökött az I. emeletről, vigyázz, ha cigit kér és nem adsz neki, akkor megharap! Én pediglen, ha bagót kérnek tőlem, akkor harapok, válaszolom, mire leül mellém, s elmeséli, ő villamosmérnök, napi két üveg vodkát ivott, úgy hozta be a mentő, gyógyszeradagja 24 seduxen és az infúzió. Már jobban van, de hétvégén kiengedik, s attól retteg, hogy ismét inni fog. Ez itten egy menedék, de olyan menedék, hogy stigmát üt az emberre, mert ha kimegy és a házirovosa leírja a valódi diagnózist, mindenhol félnék tőle és kirúgják a munkahelyéről, még a családtagjai is rettegnek, eldugnak minden gyógyszert előle, sőt, azt vette észre, hogy a lakásban lévő összes ruhaszárító kötelet is eltüntették, pedig dehogy is akar ő öngyilkos lenni, szép az élet, virágzanak a vodkafák...

*

B elépek a kórterembe. 39-es, első ágy jobbra, a takarítónő megkérdi, szokott vécepapírt lopni? Mert akkor teszek ki magának minden reggel egy csomaggal, az a pofa, aki itt aludt ebben az ágyban, mindennap lopott, de mások szekrényéből, azért kérdelem... Nyugodjon meg, asszonyom, én csak borotvahabot szoktam elemelni, azt is a női szakaszból... Aha, válaszolja ijedten, s látom rajta, hogy minimum normálisnak néz a sok lelki nyavalyás között.

S ápkóros fiatal gyerek áll meg ágyam mellett (lefe-küdttem keresztretjvényt fejteni) bámul, aztán nyög egyet és föl s alá kezd járkalni. Éjjel is ezt csinálja, szólal meg egy síri hang mellett, nézem, hát a paplan alól beszél valaki, s megnyugtatómra hozzáteszi: kényszerneurózisos a kölyök, de ha erélyesen rászól, lefekszik és napokon át alszik. Rajtam ne csodálkozzon, nekem el kell bújni, mer' el akarják venni a lakásom, s elrabolták a lányom, ő tegnap volt bent, de ő se tud róla; vigyázzon mit beszél, mindenütt lehallgató készülékek vannak!

De ez egy olyan barátkozásos fiú (csak nem homokos, ijedek meg, mert ha pofán vágom, engem visznek a zárt

osztályra) fiú, duruzsol erről-arról, hogy vízszintes akár-mennyi az annyi, s hogy hol a nadrágja, hova dugtam, mert megy kimaradásra, itt lakik közel, s minden délután izélni szokott az anyukájával. (Ennek utána kérdeztem orvosától, igaz.) Gyomrom felfordul, s elzavarom a francba. De aztán megbánom, nem tehet róla, rossz csillagzat alatt és rossz, terhelt családban született. Megkínálom cigivel, sími kezd, hogy őt mindenki bántja és nem szereti senki, ahogy belép a lakásba, várja pucéran a mama, és széttesz a lábát, s hiába minden, neki föláll rá, pedig tudja, hogy ez szörnyűség, hiszen ő érettségizett is, s aki középiskolát végzett az nem tehetne ilyeneket, mi lesz, ha gyerekek születnek? Az is ilyen kretén lesz, mint ő?

Ebéd: valamely szép mezőn, illatozó summáslányok által szedett lósóska, leöntve nitrohigítóval... Szerencsére hoztam magammal sajtot és rozskenyeret, narancsot és almalevet. Itt veszem észre, mármint az ételosztásnál, hogy a folyosón, székhez kötözve magatehetetlen öregek ülnek, nagyobb rész nő, egyik belekapaszkodik a trikómba, valamit gügyög, először nem értem, de a nővér is odajön, s miközben etetni kezdi, megmagyarázza: ők az agyérelmeszesedések. Öregek otthonában kéne lenniük, ám ott fizetni kellene, a rokonok, meg a gyerekeik veszik föl a nyugdíjukat, s az orvosnak adnak valamennyit. Pedig nem ide való betegek, hátborzongató miket művelnek. Én csak hat hónapja dolgozom itt, de már kitoltam vagy tizenkét hullát... Általában hajnaltájban purcannak ki, nekem kell lemosni és - bocsásson meg a kifejezésért - szartalanítani - s csak aztán viszi el őket a hullaszállító targoncás. Volt, aki agonizálás közben meg akart csókolni. Majdnem megfojtott. Mindezt 13000 + 8500 Ft veszélyességi pótlékért. Hát én nem vagyok normális, nem maguk! S a vörös hajú, igen kívánatos menyecske dühösen tömi a levest és a főzeléket Irma nénibe, aki az egész csevelyből kukkot sem ért, csöpög rá a kaja, szürcsöl és habzsol, miközben azt motyogja: mikor halok már meg? Mikor? Ezek szerint fölfogja, amit mi mondunk, de nem tud rá reagálni? Vagy önmagában beszél, függetlenül magától a külvilágtól? Szólnék hozzá, mert szeretem, mint minden elesettet, de nem lehet, felém köp és a lába közül előránt egy bugyellárist s azt sziszegi: te strici, el akartad lopni a pinámat?!

Ismét IV emelet, kávé, jé, egy költő ismerős, hát te is bediliztél? Nem, súgja titokzatos arccal, leszázalékos... Persze itt azt hiszik rólam, hogy totál alkoholista vagyok... És nem? Kár álcázni magad. Eme diskurzus közben egy meghatározhatatlan korú asszonyság ül mellém, s fölháborodva mesélni kezd (mintha régi ismerősöm lenne, de általában itt a pszichiátrián jellemző ez a közvetlenség, mindenki kicsit sajnálkozva néz a másikra, oh a szerencsétlen, nem tehet róla, hogy lökött, jó, hogy legalább ennyi hibbant között én normális vagyok...!), szóval azt meséli, hogy gyámot rendeltek neki, aki nem számol el a nyugdíjával, ráadásul pofátlan is, tegnap bejött és nem hozott cigarettát, azt mondta: szokjon le, mama, én magának csak csokoládét hozok, és kávé se vett, arról is szokjak le, most mit szól hozzá, ő szabja meg, hogy mit vesz a nyugdíjból?! Számlát? Mit képzél? Egy év óta, mióta a gyámom, egyetlenszer se számolt el, van neki öt-hat páciense, mert ezt főállásban műveli... „Haggya” már abba, szakítja félbe a poéta ismerős, azt akarja, hogy letegyék a földszintre, az elfekvőbe? Ezen igen elcsodálkozom, hiszen én is a földszinten lakozom, mégse' vagyok

elfekvő. Bizonyára a székhez kötözött öregekre gondol. Le is megyek a liften, lépcső nincs, érthetetlen, az első emeletről bárki lejöhet gyalog, holott ott vannak a dühöngők, reggel is láttam, hogy kiszaladt az udvarra egy kopaszra nyírt fiú, mezítláb, pizsamában és azt kiabálta, engem mindenki bánt, mindenki ver, ki szereti a Sanyit, ugye senki, adjatok egy cigit!

Nem szeretem ismételni magam, írásomban mégis sokszor jön elő ez a „ki szeret engem” nevű magyar össznépi társasjáték, mert valóban, azért beteg ez a nemzet, mert valami megmagyarázhatatlan okból mindenki utálja a másikat. Ha másért nem, azért, mert ülnek szemben, mondjuk a metrón, s azt gondolja egyikük, nézd csak ezt a bunkót, valószínűleg gyűlöl, vagy később le akar ütni, netán a feleségem szertője, de ha egyik sem, akkor palesztin terrorista vagy bankrabló! De jó lenne pofán vágni! És ez kölcsönös, a másik ürge is hasonlóképp vélekedik. Ki lehet ez az undori-féreg, aki néz? Már a szemem sem áll jól. Az a baj, hogy nem kövér, mert azokat jobban utálom... Nem vagyok orvos, de szeretem az itt lévő betegek 90%-a emiatt a szeretethiány és gyűlölet-felesleg miatt került be. Professzor legyen a talpán, aki kitalálja a terápiát milliók számára. Ezek a kék, fehér és sárga pirulák semmit nem érnek, tüneti kezelésre talán jók, de szerintem jobb aludni tokaji szamorodnitól, mint laboratóriumban kevert vegyszerektől. (Olcsóbb is, egy doboz depresszió elleni angol pirula 2700 forint. Csak úgy ingyenes, ha ideggyógyász írja föl.)

De nagyon elkalandoztam, a székhez pizsamanadrággal rögzített öregekről akartam beszélni. Állók velük szemben és nem hiszek a szemeimnek. Ebben az elemosztály-kalodában ülnek hajnali hattól este nyolcig, ha bevizelnek fölmoszák, a nővérek, megkérdezik tőlük: papa nem akar szarni menni? Van közöttük, aki még tud beszélni, érteni amit mond, mert beszélni mind beszél, folyamatos és iszonyú monológot.

Például ilyeneket: mikor jön már a szerelőkocsi, mikor jön, mondja fiatalember, a szerelőkocsi?? A másik néne összefüggéstelen ősemberi tömondatokat dünnyög, hadar, s közben föl-le húzza a zipp-záras papucsát, ez a napi programja. A nővér rámvillantja gyöngysor-fogait, majd hátat fordít, bead valakinek egy injekciót, s közben az átlátszó fehér ruháján keresztül látszik a szex-bugyija, sőt, még több is, hát itt nem csoda, ha megbolondul az ember...

De nincs sok idő hezitálni az élet múlandósága fölött, négykerekű kocsi gördül be, amolyan tolókovács ez, annyi különbséggel, hogy rajta (benne) ülő fiatal hölgynek hátra csavarták a karját, s folyamatosan üvölt: szemetek, a kurva anyátokat! Nyaljátok ki... Végre kap egy lórúgásnyi adag intravénás seduxent, s betuszkolják a rácsos ágyba, onnét meg köpköd, az ápoló fiú arcul üti, láthatóan nem bírja a kiképzést, de az is lehet, hogy ma ez volt a századik esete Tóth Marival. (Az ilyen elkülönítő ágyat műanyag-háló veszi körül, de van másik fajta is, az fémből készült, olyan, mint egy madárkalitka, abba azok kerülnek, akik nem dühöngnek már, csak fekszenek, nem kell

félni tőle, hogy véresre ütök-verik magukat...) A szőke lány különben nem alszik el, öt perc múlva kiabálni kezd: nővér! Miért nem jön a nővér! Kikísérik a budira, aztán még egy nyugtató, ennek úgy látszik dupla adagot fizet a társadalombiztosítás. De a TB-segítség hatásos, utána két napig föl sem ébred, étel-adagját a takarítónők viszik haza, moslékba.

Ez idáig nem értettem József Attila sorait: a lét da-dog, csak a törvény a tiszta beszéd... Ezek az emberroncsok valóban a lét és nemlét határán vannak; természetesen a poéta arra gondolt, hogyha, mint teljes életet kívánó, más minőségű, szellemi világban óhajtana lenni, akkor az reménytelen. De ez a magyarázat se jó, itt semmi fogalom nem passzol, jöjjön ide a volt műelemzés-tanárom a sok ökörségével, mások itt a dimenziók. Egyáltalán, mi az, hogy roncs? Roncs egy fölrobbantott híd, egy bosnyák kisgyerek, akit kibelezett a szerbek aknavetője a piacon, de ezek az emberek élnek! Hozzá tartozó-ik lökték ide őket erre a testi-lelki hulladéktelepre, mintha veszélyes, mérgező anyagok volnának, akiktől meg kell szabadulni. Elképzelné is félelmetes az ilyen jelenetet: megszólal a férj: mami, megint nyitva tetszett feledni a gázt, ez itt nem a Doberdó, itt gyerekek is vannak... Volna képe megölni a saját unokáit? Ah, mit is beszélék, úgyse érti a vén hülye! Mégis, izé, hát az édesanyám..., támad föl valami emberi érzés a feleségben, de nem mer elmentmondani, igaza is van a férje urának, mi lesz, ha este hazajönnek és fölkapcsolják a villanyt, s levegőbe repül az egész lakótelep? Lehet, hogy fantáziálok, de szerintem a székhöz kötözött öregek többsége hasonló úton került ide.

Na mármint (ez elég „meredek” témakör, nem is nadom ki az információt közlő nevét,) 1990 óta létezik a pszichiátrián ún. bírói szemle. (USA-mintára született az ötlet). Ez abból áll, hogy szűrőpróbaszerűen kijelölnek pár beteget és megkérdezik: önként jött-e be, vagy kényszerrel? Vannak itt kényszergyógykezelték is, akik dühöngők, a mentő hozta be őket a delírium tremens állapotaiban, de velük nem foglalkoznak; egy ilyen szemlén megkérdezik például a magatehetetlen 93 éves Lajos bácsit: mi volt a reggeli papa? Elégedett az ellátással és az orvosai-val? Húsleves. Az vót a reggeli. Születtem 1823-ban. De miért kérdik? - Ez nem vicc, aki nekem mesélte, fültanúja volt egy hasonló kihallgatásnak, ahol a bírósági ember jót nevetett, mert a bácsi elkezdte magyarázni neki, hogy jó, hogy túlélte a harmadik világháborút, ő is (mind) a hármát átélte, hát nem tetszik tudni, hogy ledobták Csepelen az atomot?!

Ez a vizsgálat persze igyekszik kiszűrni a körözés alatt - netán éppen a kényszergyógykezelés elől, vagy börtönből szökött - személyeket is, tehát, annak ellenére, hogy bizonyos esetekben igen megalázó, van valami haszna is. Mert, meg kell vallanom, igen vegyes a társaság. Első nap a főorvos a lelkekre kötötte: minden pénzem hordjam magamnál, mert itt lopnak, ráadásul sokukat nem is lehet felelősségre vonni, előfordult már ékszerlopás, hiába, nem lehetett nyomozni, mert a valószínűsíthető tettes jogilag nem vonható felelősségre, de azért annyi gögyija volt, hogy látogatáskor kivette a szajrét.

Ez ismét magyarázatra szorul, mármint, hogy aki egyszer megszökik a kezelés elől, minek megy újra kórházba? Mert más szabályok vonatkoznak rá, mint arra, aki önként vonul be, neki már eleve elveszik az értékeit, mintha arra kényszerítenék, hogy lopjon, lejmoljon; ennyi lejmista, mint ebben az épületben, tuti, hogy nincs egyik földrészén sem... Mindig csak egy szál cigit hordozhat magánál az ember, mert ha meglátják, hogy több is van nála, megrohanják, üvöltöznek, követelőznek, fenyegetnek, nem mintha félnék tőlük, inkább sajnálom őket, s ide még a bankárok pénze is kevés volna. És ugye lopott személyivel jön, akinek vaj van a fején, igaz, ezt nem mindenki teheti meg, mert sok a törzsvendég, sokuk már fél életét itt töltötte, s nem is igazán értem, kinek jobb itt, mint szabadon? Olyan szörnyű sorsuk van, hogy ide menekülnek? Igen, ez így van, mondja egy szűrős szemű, abszolúte garantáltan lökött férfi, én az aluljárókban aludtam, meg a parkokban, vedeltem a dianát, annál ez is jobb, de most már tavaszodik, kimegyek, vagy vissza Pomázra, onnan ki lehet szökni piálni, s jobb a levegő...

Hülyének lenni életforma. Elég a tébékártya, meg némi szerepjátszási képesség, hogy az orvos elhiggye, tényleg hülye vagy és máris minden oké... De nem hiszem, hogy ma Magyarországon bárkinek is különösebb színészi talentummal kellene rendelkeznie, hogy elhiggyék róla, megzavarodott.

Jó példa a hazajáró lelkekre Károly, most éppen meztől sétál kint a szakadó esőben, kezében műanyag pohár teát hurcol, időnként kortyol egyet, aztán vár, amíg a csésze feltöltődik esővízzel. Ő hat hónapja van itt egyhuzamban, állítólag mikor legelőször behozták, még normálisabb volt. De miért ragaszkodik valaki ehhez a diliházhoz? Még mindig nem értem. De aztán az egyik ápoló elmagyarázza: tudod, a régi betegek jobban megértik egymás baját, mintha hozzátartozók lennének, egy a gondjuk, fájdalmuk, nem szégyellik egymás előtt, mert bizony a rokonok letagadják, vagy elfeledik az itteni ismerősüket, apjukat, fiukat-lányukat... Emberi kapcsolatok születnek a szemem* láttára, amikor két szerencsétlen összefog... Na, nem kell meghatódni, általában az itteni szerelmek a pincében vagy a parkban kefével kezdődnek.

Új beteg érkezik, előkap egy nagy zacskó banánt, s ütitokzatos arccal nyújtja felém: vegyél bátran, ez úrbanán! ÚRBANÁN! Nem érted? Különben most olvastam a Hernádi Gyula regényét, amiben folytatta az Egri csillagokat (tán abba örült bele szegény?), s adott egy remek ötletet, én pedig megírom török szempontból! Na, mit szólsz hozzá? Zseni vagyok, mi? Egyél úrbanán és te is zseni leszel... Én is megkínálom, úrnarancsossal és úrsajt-tal, végre valaki, akivel el lehet beszélgetni, mert annyira hülye, hogy nem bosszantja föl az embert. Naiv és tiszta, mint egy kiscsoportos óvoda, hát lehet az ilyenre haragudni? (Csak a regényt el ne kezdje írni...!)

Nincs még augusztus, ám látogatás végeztével a II. Nemeletről (ott vannak elraktározva a piások) elkezd potyogni a fűbe meg a betonra az üres üveg, nagyobbbrést pálkás üvegek, látom, amint egy matróna - testi épségét is kockáztatva - kapkodja föl a palackokat. Csillaghullás ez a néninek, mert a büfében vissza tudja

váltani, ott senki nem kérdi, melyik osztályról jött, igazándiból csak a pszichiátrián van megtiltva az ivás. (Azért vedelnek a népek, ha szabad volna, kellene a fenének.)

Bezzeg az organikus idegosztályon! - telepszik mellém a padra a költő barátom, s azt lesi, nem dobnak-e le a bunkók véletlenül egy teli üveget közénk? Szóval én ott is voltam, agydaganatom van, gyerekkorom óta, na, ott aztán volt hepaj, bejött húsz roma, megterítették a lift előtt, folyt a pia meg a kaja, ami szem-szájnak ingere, még a személyzetet is megvendégelték (el kellett fogadniuk), na, ott történt, hogy két fiatal lány jött be a testvérét meglátogatni, egyetemista fiú volt, rosszindulatú daganat a halántékában, őt hívták a nővérek ketteskének, az ágyzáma miatt, bejöttek a látogatók, mondja az egyik nővér, ja, a ketteske, az már csak nullácska, hajnalban meghalt... Így, a látogatóknak, akik erre elájultak. Ha nem hallom a saját füleimmel, el se hiszem, látom, te is így vagy ezzel, de miért hazudnék neked?

Van azért hasonlóság a börtönök és a kórház között, bár tátika helyett apró kukucsiklós ablak van minden kórterem ajtaján, be lehet lesni, eszik-e egymást a betegek vagy isszák; ráadásul itt nem lehet zárni se a vécét, se a mosdót, nincs külön női zuhanyzó sem. Ez azért kínos, mert én hajnaltájban szoktam zuhanyozni... Elmesélem, hogy zajlik itt egy kora reggel. Általában négy óra felé ébred az ember kerékcikorgásra, akkor szállítják a soros hullát, s akkor kezdik a nővérek zuhanyozni vinni az öregeket. A vénségek összeviszva botorkálnak a folyosón, folyik le a lábukon az ürülék, van aki útközben vizez, furcsa látvány egy nyolcvan esztendő, százkilós pucér öregasszony, hiába mondta Leonardo, hogy az emberi test szép, bizonyára ő is a vörös hajú, domború seggű nővérekére gondolt... Ez a jövés-menés eltart vagy hat óráig, mire a váltás jön, az ágyak áthúzva, enyhe bűz terjeng mindenfelé. Engem nem akar megfürdetni, kérdem a nővér két, mire pajzánul kacag és kijelenti, de igen, ám figyelmeztetni óhajt, hogy kommandós a vőlegénye! Bizony mondom, ha a sok sóskától nem gyöngültem volna el, megmérkőznék vele. De a lány csak viccel velem, mert aztán kijelenti? mit kezdenék én egy költővel? Azok sokat isznak és sosincs pénzük! Hát ebben igaza van.

A főorvos úrnál teszek látogatást, mondja már, de őszintén, hogyan gyógyíthat olyan betegségeket, amivel nincs is tisztában, hiszen a tünetek annyira változók, egyéni, mindegyik hülye más... Látom, kezdesz fejlődni, s a doktor jót mulat rajtam, gyere, állj be idegyógyásznak, legalább egyel kevesebb örült futkos az utcákon, itt meg föl sem tűnik. De én vitatkoznék vele: nem becsületesebb az, aki bejön ide kivizsgáltatni magát, mintsem rongálja a családját meg a munkatársai idegeit, mert nem vallja be önmagának, hogy mentálisan retardált?! Ha tovább gondolkodsz, én mondom, kiírok neked egy injekció-kúrát... Fenyeged a doki, menj inkább ki a parkba, napozz, olvass, mit érdekel téged ez a diiház? Amit úgyis megszüntetnek, az egész épületet eladja az önkormányzat, szélnek eresztik a betegeket, tudod, az ágy-leépítés... Illetve, agyleépítés, hogy illusztris legyek...

Délutánig napozom és laza filozófiai könyveket olvasok, az pont jót tesz ilyenkor, Marcuse tudvaleg érdekes olvasmány, de azért a szerzőnek van tekintélye az ápoltak között, mikor egyikük cigit kér és meglátja a könyvet, rémülten elmenekül... Maga örült, ilyeneket olvas?! - ezt kiáltja és befal közben egy marék akácfavirágot. Lehet, hogy igaza van, végtére is mit jelent az, hogy: „ezek a szükségletek, illetve ezek igazsága, s az azokkal kapcsolatos szükségletek kielégítéséről alkotott ítélet az adott körülmények között az elsőbbséget illető mércéket foglal magában.” Hát nem logikus? Az adott nővérke hátsó része elsőbbséget foglal el tudatomban...

Azt már értem: „Az elemi biológiai szintet meghaladó emberi szükségletek intenzitása, kielégítése, sőt, jellege, mindenkor társadalmilag prekondicionált volt.” Tehát minden reménytelen, úgyis állambácsi és államnéni szabja meg, mi a jó nekem, mármint szellemileg, amúgy azt zabálok és azzal kefélek, akivel akarok, csak ne zavarjam méltóságos köreit. És ez mindig is így volt, a Poliszoktól kezdve a mai túlfogyasztó, gazdag időkig. Nem véletlen, hogy ezeket említem, rájöttem pár nap alatt, hogy az elmebetegségekben is van, s ráadásul nem is kevés logika, sőt, filozófia, nevezhetjük rögeszmének, fixa ideának is, teljesen mindegy, van akinek az a mániája, hogy ő társadalomfilozófus, s ezzel bosszantja az emberiséget. Mennyivel rosszabb az úrbanán fölfedezése, mint a fent említett ész-csavarmányok publikálása? S mennyivel kevesebb az a hölgy Amundsennél, aki a falon lévő színes poszter mögé akar nézni, tehát fölfedező, mégsem veszik el, legföllebb az utcasarkon, nem az Északon, de azzal még keres is. Azt hiszem, legyenek büdösek, hülyék, alkoholisták, lököttek: én megszerettem az embereket. Hogy erre rájőjjenek, ehhez a felismeréshez be kellett vonulni a pszichiátriára!?

Látogatóm érkezik, egy nőszemély, azért nevezem így, mert volt képe nekem paradicsomlét hozni! Mint nimfa és faunja elbújunk a természet lágy ölén, de még a csókig se jutunk, mikor borzas hajú ürge ugrik ki a bozótból és azt hadarja, csináljátok csak, hadd nézzem, évek óta nem volt nőm... ! Nincs szívem leütni, de a szerelem elmarad, a hölgy szemérme lázadozóban.

Hatkor bezárják a kapukat, lekísérem a látogatót, s visszafelé, a központi épületben (ahol a többi osztályok vannak) megállok a kávéautomatánál, nicsak, egy ismerős, a roma lány, nem ismer meg, megint kezd a kávé és a szexuális érintkezések közötti összefüggéseket taglalni, de spártai jellem vagyok, nem adok neki húszast. Egy magas, bizonytalan járású, bizonyára *agyon* gyógyszerezett pali ad neki, s eltámolyognak a mező irányában. Lessék meg őket, nekik úgyis mindegy. Egyszerűen érthetetlen, csak amíg lakosztályomig sétálok, hatan kérnek cigit, hárman pénzt telefonra, meg buszjegyre...

Mert elvesztették az önbecsülésüket. Így magyarázza ezt a kunyerálási mizériát a költő ismerős. Gondolod, hogy nincsenek tisztában a helyzetükkel? Semmi sem számít, nem érdekli, ha leköpd, vagy ha hülyének nézed őket. Mindenkitől azt kapják, s így még megvan a remény, hátha akad köztük egy sokkal hibbantabb, s azt megvágathatják. Van olyan, aki százast kér, s ha nem adsz neki, elkezdi üvöltöni, fogják meg, ellopta a százasomat! Mit kell

tegyél olyankor? Menekülj el, vagy adj neki, mert ha megütöd, jön a vizsgálat és mehatsz a rácsos ágyba... Na jó, esetleg téged nem passzíroznak be oda, mert ismered a főorvost, de mi van, ha nincs bent, s a személyzet nem tudja, hogy koszorútlan poéta lézeng köztük? Azt meg különösen ne emlegesd, hogy írni akarsz a kórházról, mert akkor baj lesz.

Véresre vert férfi érkezik - a saját lábán -, sokkos állapotban van, csuda, hogy idáig be tudott gyalogolni. Kiderül: a BKV ellenőrök lökték le a buszról, pedig mutatta a kényszergyógykezelteknek adott kórházi igazolópapírt, miszerint beszámíthatatlan, személyi igazolványa bevonva, naponta kezelésre köteles bejönni... Ennek ellenére meg rugdosták, s letaszították a 123-as Taigetoszról, minek él, aki hülye, bezzeg az ellenőrök, azok aztán talpig úriemberek, szerintem már a Kréta korban, a dinoszauruszok idején is éltek békavésosok, ám ők túléltek az aszteroida becsapódást. Honnét lenne a szerencsétlen, leszálalokolt, havi 13 ezer forint nyugdíjat kapó emberkének bérletre pénze? Nem óha|tok (gusztusom sincs rá) politizálni, mégis érdekelne, micsoda ország az, ahol alantas férgék garázdálkodhatnak, állami szolgálatban? Ki alkalmazza, veszi föl ezeket? Úgy tetszik, Ázsián belül is létezik egy mucsaibb tartomány. Akinek nem tetszik ez a vélekedés közállapotokról (mondván, nincs köze a kórházhoz), az téved. Hazudik önmagának, látnia kéne a minden testrészában reszkető, vérző arcú, középkorú illetőt. És még szolidan és indulatmentesen fogalmaztam, hiszen kit érdekel a közlekedési vállalat, itt sokkal többről, illetve kevesebbről van szó, arról például, hogy közveszélyes örültek, fizetésért szabadon járkálnak, miközben itt több százan vannak nyilvántartva hülyének, képzelem mi lehet a Sárga Házban, ha csak egy pszichiátrián két-háromszáz a változó létszám?

Kihallgatást kérek(mert soron kívül csak így lehet bejelentkezni) a kórház igazgatójánál, valóban kötelező-e 28 naponként sorra kerülni azon a bizonyos bírói szemlén, mert ezzel riasztgattak némelyek? Nem. Csak ha nagyon agresszív valaki. S ha nem jelenik meg időben, körözést adnak ki ellene és keresi a rendőrség. Nyomoznak utána, holott nem bűnöző, csak beteg, de hát demokrácia van, nemde?

Ennyi. Nem lettem okosabb. Ismét fülemben cseng a költő mondása: innét ép ésszel senki nem távozik... A professzor úr még annyit mond búcsúzóul: én sem értem, hogy az orvosi problémákhoz mi köze a hatóságoknak?

*

Egy hete vagyok bent, ma szép reggelre ébredek, végre nem volt éjjel hullaszállítás, kialudtam magam. Doktorom bejön a kórterembe és megkérdi: Na, nem volt elég? Még mindig betegnek képzeld magad?

Kösz szépen, jól vagyok, ha legközelebb rosszul lennék, inkább fölugrom a tizedik emeleti erkélyemre, de hozzátok soha többet... Bíz magadban, veregeti meg vállamat a főorvos, ha nem volnál ilyen érzékeny, nem is lennél igazi költő. És ne törődj a hétköznapi idiotákkal, vedd tudomásul, az nem a te világod, ők azért születtek, hogy bosszantsanak minket. Lazán, csak lazán kezeld az egészséget, remélem, nem akarod a vonat alatt végezni? És inkább az írásra, ne az ivásra koncentrálj. Világos? Bár

ahogy ilyen rövid idő alatt megismertelek - te nem vagy az a típus, aki megéri az elfekvő kort. Ez a tudat vezessen további utadon. Még fölír valami gyógyszert, amihez nem passzol a szesz, maximum napi 1-2 sör, másképp veszélyes, ez csak egy kísérleti stádiumban lévő pirula... Állítólag, a nyugati szaklapok szerint csudákat művel, több mé-lakórba esett orvvadással, pár heti kúra után, madarat lehetett fogatni. Az más kérdés, hogy élő, avagy döglött fácánokról volt-e szó, a kollégák nem részletezték. (Hát nem vicces a doki?)

Öszintén mondom, nehéz szívvel hagyom itt a többieket, tiszteletemre még a paplan alatt rejtőző szobatárs is előbújik, körülnéz, remegő kézzel int, s figyelmeztet, vigyázzak, mert a portás is KGB meg CIA ügynök, jobban tenném, ha a kerítésen keresztül dobbantanék, mint régen, a katona időkben. Nekiadom a szappanom, fogkrémem, hozzá nem jár látogató, nincs tisztasági szere, amikor visszanezek a kisablakon, látom, visszabújik szokott óvhelyére...

Várni kell a zárójelentésre, ez szokásos programja a távozóknak, biztatnak a többiek, van, hogy fél napig eltart. Közben elgondolkodom, mi rendes az orvosom, biztat, bagatellizálja a súlyos állapotom, hogy megnyugtasson; de mit sem ér vele, ha én egyszer kitaláltam, hogy tébolyodott vagyok, akkor hozzám képest Lear király jókedvű bájgúnár...

Sétálunk egyet lírai lelkű ismerőssémmel, az udvara mentő érkezik, a személyzet fogadja az új delikvenst, aki alig áll a lábán, öltönye van, ám mintha sárban fetrengett volna, diplomatatáskájával dühösen hadonász, s azt ka-jabálja: én mérnök vagyok, menjetek a francba, nem is vagyok részeg! Hordágyra erőszakolják, úgy tolják be a liftbe. Ebből elég, még utoljára látni óhajtanám az én (vörös hajú) Dulzsineám popóját... A férfi vécéből öregember (meghatározhatatlan korú) totyog elő, erősen köhög, szájszélén vérfoltok! Mondom a nővérnek mit láttam, nem lehet, hogy az illető TBC-s? Jut eszembe, mellkasi röntgent nekem se csináltak. Egy-egy ilyen köhögési rohamnál Koch-baktériumok milliói kerülnek a levegőbe, te jó Isten! A bájos lányzó megnyugtat, á, nem lehet az tüdőbaj, esetleg enyhe tüdőrák... Vagy embólia... Ő aztán biztos tudja, látnok és pulmonológus egy személyben.

Végre elkészül a papíros, böngészgetem, nem sokat értek belőle, majd otthon az orvosi szótárból kiköcsösítem magam.

Útravalóul kapok egy receptet, a buszon olvasgatom, hát ha én ebből táplálkozom, biztos nem érem meg a következő hipochonderes rohamot! Ilyeneket írnak benne: mellékhatásként émelygés, aluszékonyság, izzadás, remegés, gyengeség, szájszárazság, álmatlanság és szexuális zavarok előfordulhatnak. Fokozott elővigyázatosságot követel, például alkalmazásának (sic! mi a fenére lehet alkalmazni egy pirulát, vagy beszédem, vagy kidobom... Esetleg elültetem virágcserepben, netán szétdobálom a szobámban és táncolok rajta?) időtartama alatt baleseti veszéllyel járó munkát végezni tilos. Még ez is. Tehát, elméletileg ki sem mehetek az utcára, nincs annál veszélyesebb melő, mint sétálgatni a közbizonytalanságban. Természetesen szeszes italt se szabad inni, haljon éhen a polgár, igyék 200 forintos narancsjuicét, amire a gatyája is rámegegy. De legalább nem lesz szomjas.